

6. Сіренко В.Ф. Визначення ефективності законодавства: методологічні підходи. Законодавство: проблеми ефективності. К. : Наук, думка, 1995. С. 3–13.
7. Опришко В.Ф. Конституція України – основа розвитку законодавства. *Право України*. 1997. № 8. С. 14–17.
8. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні : дис. ... канд-та юрид. наук. К., 2000. 210 с.
9. Тодыка Ю.Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. Х. : Факт, 2001. 328 с.
10. Мычко Н.И. Прокуратура Украины: роль и место в системе государственной власти. Донецк : Вид-во Донеччина, 1999. 255 с.
11. Якимчук М.К. Прокуратура в системі поділу влад. *Конституційне будівництво в Україні: теорія і практика* : матеріали міжнар. наук, практ. конференції, 1–4 черв. 2000 р. К. : Закарпаття, 2000. С. 292–296.
12. Бориславський Л.В. Чи прийшов час вносити зміни в нову Конституцію. *Конституційне будівництво в Україні: теорія і практика* : матеріали міжнар. наук.-прак. конф., черв. 2000 р. К. : Вид-во Закарпаття, 2000. С. 94–97.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.2.26>

НЄБИТОВА Н. Ю.

ВИДИ ТА НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

TYPES AND DIRECTIONS OF INTERACTIONS OF NATIONAL POLICE AUTHORITIES WITH STATE AND PUBLIC INSTITUTIONS IN THE FIELD OF COMBAT HUMAN TRAFFICKING

У статті досліджуються основні види і напрями взаємодії Національної поліції з державними і громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми. Види взаємодії зазначених органів і інституцій класифіковано на наступні групи: за метою на: інформаційно-технічну, правоохоронну та правозахисну; за характером зв'язків між суб'єктами, що вступають у взаємодію на: пряму або опосередковану; за способом вирішення завдань на: комунікативну та погоджувальну; за кількістю суб'єктів на: двосторонню та багатосторонню; за тривалістю спільних дій на: разову, тимчасову та постійну; за рівнем планування дій на: стратегічну, оперативну та тактичну; за ступенем відкритості на: гласну (відкриту) і негласну (конфіденційну); за організаційно-правовою формою на: формальну (правову) і неформальну. У статті зроблено висновок, що напрями взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми залежать від видів самої протидії, а саме: 1) у сфері попередження – а) інформаційно-просвітницький; б) індивідуально-профілактичний; в) освітньо-кваліфікаційний; 2) у сфері боротьби – а) виявленні злочинів; б) виявленні жертв; в) встановлення торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності; 3) при наданні допомоги та захисту постраждалих – а) встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми; б) інформування про права жертви торгівлі людьми; в) надання різних видів допомоги; г) здійснення захисту. За організаційно-правовою формою взаємодія у сфері протидії торгівлі людьми буває правовою і неформальною. Правова взаємодія відбувається на під-

ставі підписаного нормативно-правового акту (угоди чи меморандуму про взаємодію), а неформальна взаємодія відбувається на підставі чинного законодавства, але за відсутності формалізованих правил. Прикладом такої взаємодії можна назвати спільну роботу працівників правоохоронних органів з метою отримання інформації від негласного апарату. Для більшої конкретизації видів взаємодії Національної поліції України з іншими державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми необхідно встановити їхнє співвідношення з основними напрямками такої взаємодії. При цьому напрями взаємодії залежать також від видів самої протидії, а саме: попередження, боротьби, допомоги і захисту жертв торгівлі людьми.

Ключові слова: протидія, боротьба, торгівля людьми, Національна поліція, громадські організації, державні органи.

The article examines the main types and directions of interaction of the National Police with state and public institutions in the field of combating human trafficking. Types of interaction of the specified bodies and institutions are classified into the following groups: by purpose: informational and technical, law enforcement and human rights protection; according to the nature of the relations between the subjects entering into the interaction: direct or indirect; according to the method of solving tasks: communicative and conciliatory; by the number of subjects on: bilateral and multilateral; by the duration of joint actions: one-time, temporary and permanent; by the level of action planning: strategic, operational and tactical; according to the degree of openness: public (open) and private (confidential); by organizational and legal form into: formal (legal) and informal. The article concludes that the directions of interaction of the National Police with other subjects in the field of countering human trafficking depend on the types of countermeasures themselves, and therefore can be: 1) in the field of preventing human trafficking: a) informative and educational; b) individually preventive; c) educational and qualification; 2) in the field of combating human trafficking regarding: a) detection of crimes; b) identification of victims; c) identifying human traffickers and bringing them to justice; 3) in the field of providing assistance and protection to victims of human trafficking: a) establishing the status of a person who has suffered from human trafficking; b) informing about the rights of victims of human trafficking; c) provision of various types of assistance; d) provision of protection. According to the organizational and legal form, interaction in the field of combating human trafficking is legal and informal. Legal interaction takes place on the basis of a signed normative legal act (agreement or memorandum on interaction), and informal interaction takes place on the basis of current legislation, but in the absence of formalized rules. An example of such interaction can be called the joint work of law enforcement officers with the aim of obtaining information from the secret apparatus. For greater specification of the types of interaction of the National Police of Ukraine with other state and public institutions in the field of combating human trafficking, it is necessary to establish their correlation with the main directions of such interaction. At the same time, the directions of interaction also depend on the types of counteraction itself, namely: prevention, fight, assistance and protection of victims of human trafficking.

Key words: opposition, struggle, human trafficking, National Police, public organizations, state bodies.

Постановка проблеми. Жертви торгівлі людьми можуть бути будь-якого віку, раси, етнічного походження, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, національності, імміграційного статусу, культурного походження, релігії, соціально-економічного класу та рівня освіти.

Тому протидія злочинності взагалі та торгівлі людьми – повинна включати всі засоби і методи впливу для їхнього подолання, до яких належать: загальнодержавні засоби економічного, політичного і виховного впливу, які безпосередньо не спрямовані на протидію злочинності, але справляють на неї суттєвий вплив; засоби законодавчого, правового порядку, що визначають основні напрями, які поєднують переконання і примус у протидії злочинності; діяльність державних органів, громадських організацій, органів поліції з виявлення причин та умов скоєння конкретних злочинів та вжиття засобів щодо їх усунення; безпосередня, постійна і послідовна робота

органів поліції з розкриття злочинів, розслідування і розгляду кримінальних справ, виправлення осіб, що скоїли злочини, нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі; проведення розшукових і оперативно-розшукових заходів, зумовлених ситуацією, що склалася [1, с. 98–99].

Тому метою статті є виокремлення та аналіз видів і напрямів взаємодії органів Національної поліції України з державними і громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні існують чисельні монографічні роботи в яких предметом дослідження є види і напрями взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми. Однак щодо видів і напрямів взаємодії Національної поліції України з іншими органами та інституціями, такі роботи практично відсутні. Відповідно, ця проблематика є малодослідженою в межах адміністративної науки та є такою, що потребує більш ґрунтовного вивчення.

Виклад основного матеріалу. Для кращого аналізу видів і напрямів взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами протидії торгівлі людьми, ми звернулися до робіт авторів, які здійснили класифікаційний поділ взаємодії. Зокрема, Д. Заброта здійснив класифікацію взаємодії суб'єктів боротьби з корупцією за: 1) метою; 2) характером зв'язків; 3) способом вирішення завдань; 4) кількістю учасників; 5) часом і тривалістю спільних дій; 6) напрямками; 7) відношенням до системи або підсистеми органів, що здійснюють боротьбу з корупцією; 8) ступенем конспірації або конфіденційності; 9) організаційно-правовою формою; 10) підставами виникнення; 11) спрямованістю функціонування [2].

Взявши за основу вказану класифікацію, пристосовавши її до вимог цього дослідження, проаналізуємо види взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії торгівлі людьми.

За метою взаємодія у сфері протидії торгівлі людьми може бути інформаційно-технічною, правоохоронною або правозахисною. Інформаційно-технічна взаємодія, наприклад, відбувається шляхом обміну інформацією, досвідом, аналітичними та концептуальними матеріалами стосовно методів та нових форм вчинення злочинів й щодо інших питань, пов'язаних з боротьбою зі злочинністю [3]. Правоохоронна взаємодія здійснюється між правоохоронними органами в рамках кримінального провадження, а правозахисна, наприклад, під час надання захисту жертвам торгівлі людьми.

За характером зв'язків між суб'єктами, що вступають у взаємодію, їхня спільна діяльність може бути прямою або опосередкованою. Пряма взаємодія передбачає встановлення безпосередніх зв'язків між взаємодіючими суб'єктами та узгодження один з одним взаємозалежних дій в процесі виконання ними спільних задач. Своєю чергою, опосередкована не передбачає встановлення прямих контактів між взаємодіючими суб'єктами. При такій різновидності взаємодії діяльність суб'єктів здійснюється автономно і може бути не пов'язана з виконанням загального для них управлінського рішення, хоча виконання певних дій одним із цих елементів здійснює вплив на результати вирішення тих чи інших задач рештою. Прикладом такої взаємодії є прийняття спільних рішень керівниками органів, що зобов'язані вести боротьбу із торгівлею людьми, або прямий контакт оперативних працівників у ході проведення спільних заходів. Другий, навпаки, характеризується відсутністю безпосередніх контактів між окремими взаємодіючими службами (у таких випадках необхідно посередництво основного органу, в інтересах якого здійснюється взаємодія) [2]. Наприклад, під час розслідування кримінальних справ за ознакою «торгівля людьми» органи прокуратори взаємодіючі з іноземними колегами виступають посередниками у здійсненні екстрадиції винних осіб. Так, було задоволене клопотання Генеральної прокуратури України щодо видачі особи «К.» для притягнення до кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. На підставі рішення Столичного суду м. Будапешта щодо особи «К.» (була засуджена Будапештським судом ІІ та ІІІ районів за абз. (1) та (2) параграфу 207 КК Угорщини по 11 епізодах звідництва) про наявність підстав для проведення її екстрадиції. Особу «К.» було видано України для притягнення до відповідальності за епізодами, розслідування яких велось в Україні і які не розглядалися Будапештським судом [4]. При цьому органи Національної поліції та Угорщини прямо не контактували, а усі процесуальні дії здійснювалися через представників Генеральної прокуратури України.

За способом вирішення завдань можна виділити такі види взаємодії, як проведення зустрічей та погодження і виконання плану дій. Перший вид взаємодії відбувається через регулярні зустрічі, систематичність та періодичність яких визначається у нормативному документі про взаємодію, наприклад, у меморандумах. Другий вид – шляхом створення річного плану, в якому визначаються види завдань, виконавці та терміни.

За кількістю суб'єктів, що задіяні у заходах з протидії торгівлі людьми, взаємодія поділяється на двосторонню та багатосторонню. В своїй більшості для виконання завдань у сфері протидії торгівлі людьми створюється багатостороння взаємодія, адже як свідчить практика лише спільними зусиллями багатьох зацікавлених сторін можна подолати вказане суспільно-небезпечне явище. Так, наприклад, у Програмі з виконання Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, виконавцями заходу з запобігання торгівлі людьми, її первинної профілактики визначено – Мінсоцполітики, Держкомтелерадіо, МВС, Національну поліцію, МЗС, МОН, Адміністрацію Держприкордонслужби, СБУ (за згодою) [5].

За тривалістю спільних дій виділяють разову, тимчасову та постійну взаємодію. Разова взаємодія відбувається для виконання єдиного конкретного заходу для вирішення єдиної конкретної проблеми, наприклад, співробітники відділу торгівлі людьми ГУВС в м. Києві разом зі слідчими поліції Печерського відділу поліції м. Києва та Київської місцевої прокуратури № 6 припинили діяльність злочинної групи, яка організувала під виглядом еротичного масажного салону – бордель, де жінок примушували займатися проституцією [6].

Тимчасовою вважається взаємодія, спрямована на розв'язання відносно невеликих за обсягом конкретних завдань, виконання яких потребує об'єднання зусиль взаємодіючих служб на нетривалий час. При проведенні разового профілактичного відпрацювання певного регіону [2], проводяться декілька спільних операцій. Так, наприклад, поліцейські спільно з військовослужбовцями Мукачівського прикордонного загону задокументували кілька невдалих спроб зловмисників перемістити нелегальних мігрантів до Румунії [6].

Постійна взаємодія відбувається на підставі програмних документів. Наприклад, Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року була прийнята на чотири роки, а отже, потребувала постійної взаємодії вказаних в ній суб'єктів для розв'язання проблем «торгівлі людьми та захисту осіб, постраждалих від неї» [5], або Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді надсилає шокквартилу до відповідального підрозділу інформацію про стан виконання плану реабілітації, а служба у справах дітей – індивідуального плану з метою проведення її аналізу та внесення у разі потреби змін до відповідного плану [7].

За рівнем планування заходів взаємодія відбувається на наступних рівнях: стратегічному, оперативному або на тактичному. Стратегічна взаємодія полягає в узгодженій діяльності суб'єктів протидії торгівлі людьми між собою для досягнення стратегічної мети, визначеної законодавством України у сфері протидії торгівлі людьми, а саме: запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють такі злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги [5].

Оперативна взаємодія полягає в узгодженій діяльності суб'єктів протидії торгівлі людьми з використанням наявних сил, засобів і методів, яка здійснюється в певних організаційних формах відповідно до визначених цілей [2]. Наприклад, при проведенні комплексних заходів з виявлення та розкриття злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, реалізації матеріалів оперативних розробок тощо. Тактична взаємодія – це спільна діяльність суб'єктів протидії торгівлі людьми для вирішення окремого завдання. Прикладом тактичної взаємодії є взаємна технічна та організаційна допомога з метою виявлення осіб, які вчинили злочини, спільна підготовка інформаційних, методичних, навчальних матеріалів із зазначеної проблематики тощо.

За ступенем відкритості взаємодія суб'єктів протидії торгівлі людьми є: гласна (відкрита) і негласна (конфіденційна). Гласна (відкрита) взаємодія полягає у своєчасному, регулярному інформуванні, у встановленому законодавством порядку, інших органів про наявні відомості щодо фактів торгівлі людьми та доведення до населення відомостей про результати спільних дій [2]. Результатом такої взаємодії, як приклад, є Державна доповідь «Про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та стан дотримання Україною міжнародних домовленостей у цій сфері» [8]. Негласна (конфіденційна) взаємодія полягає у проведенні узгоджених заходів з метою збереження як професійної таємниці (коли Національна поліція проводить раптові рейди), так і конфіденційної інформації щодо жертв торгівлі людьми.

За організаційно-правовою формою взаємодія у сфері протидії торгівлі людьми буває правовою і неформальною. Правова взаємодія відбувається на підставі підписаного нормативно-правового акту (угоди чи меморандуму про взаємодію), а неформальна взаємодія відбувається на підставі чинного законодавства, але за відсутністю формалізованих правил. Прикладом такої взаємодії можна назвати спільну роботу працівників правоохоронних органів з метою отримання інформації від негласного апарату.

Для більшої конкретизації видів взаємодії Національної поліції України з іншими державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми необхідно встановити їхнє співвідношення з основними напрямками такої взаємодії. При цьому напрями взаємодії залежать також від видів самої протидії, а саме: попередження, боротьби, допомоги і захисту жертв торгівлі людьми.

Так у сфері попередження торгівлі людьми взаємодія відбувається у наступних напрямках:

– інформаційно-просвітницький, що проявляється у проведенні спільних інформаційних акцій направлених на висвітлення проблем у сфері протидії торгівлі людьми, підвищення рівня обізнаності населення про способи скоєння торгівлі людьми та наданні інформації, як не стати жертвою торгівлі людьми. Наприклад, з метою створення моделі співпраці поліції та школи у напрямі профілактики правопорушень серед дітей та підлітків, організації безпечного та сприятливого середовища запровадили проєкт «Школа і поліція». Реалізація програми просвітньо-профілактичних занять «Школа і поліція» серед учнів спрямована, в першу чергу, на налагодження відкритого продуктивного діалогу учнів з працівниками поліції при обговоренні важливих правових проблем та формування їхньої просвітницької поведінки як у школі, так і поза нею [9, с. 32]. Також в рамках реалізації Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми здійснюються заходи з проведення інформаційної роботи з дітьми щодо попередження торгівлі людьми, зокрема: а) щорічно проводиться «Урок з протидії торгівлі людьми» для учнів загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності; б) у навчальних закладах під час викладання дисциплін правознавчого та гуманітарного циклу й в позаурочний час організовано просвітницько-виховну роботу щодо запобігання зникнення і торгівлі людьми: вивчаються міжнародні та державні нормативно-правові акти; в) здійснюється перегляд учнями старших класів відеофільму «Станція призначення – ЖИТТЯ»; г) проводяться тренінги «Усвідомлення проблеми торгівлі людьми», «Як підвищити рівень компетентності і захищеності?», «Круглі столи», дискусії, бесіди, обговорення; г) проходять виставки літератури у шкільних бібліотеках, кабінетах правознавства, історії «Як я реалізую свої права», «Я – громадянин своєї країни», «Як не стати товаром!» [10] тощо;

– індивідуально-профілактичний, що полягає у виявленні правопорушників, причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень, вжитті до правопорушників безпосередніх заходів профілактичного впливу та контролю за їхньою поведінкою. Актуальним є залучення членів громадських формувань до індивідуально-профілактичної роботи з правопорушниками [11];

– освітньо-кваліфікаційний, що полягає у навчанні та підвищенні кваліфікації, як працівників правоохоронних органів, так представників державних і громадських інституцій. Наприклад, Мінсоцполітики у співпраці з представником Секретаріату Ради Європи з протидії торгівлі людьми регулярно проводять тренінги для представників правоохоронного блоку, в тому числі прокурорів, представників Державної служби фінансового моніторингу, представників міжнародних організацій щодо питання здійснення фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми [10].

Взаємодія Національної поліції України з іншими суб'єктами щодо боротьби з торгівлею людьми відбувається у наступних напрямках:

– виявлення злочинів. Даний напрям здійснюється об'єднаними зусиллями різних суб'єктів шляхом проведення спільних перевірок та рейдів. Наприклад, Національною поліцією на постійній основі здійснюється моніторинг суб'єктів господарювання та окремих фізичних осіб підприємців, що надають посередницькі послуги з працевлаштування за кордоном, з метою виявлення тих, що можуть бути причетними до вербування та переміщення через державний кордон України громадян які вирішили до них звернутися, з метою подальшої експлуатації останніх. З цією метою, спільно зі співробітниками СБУ здійснюється постійний моніторинг мережі Інтернет, друкованих рекламних буклетів та місць значного скупчення населення, на предмет виявлення оголошень, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. При опрацюванні інформації, яка може надійти до працівника поліції в рамках розгляду звернень громадян, організацій, народних депутатів, повідомлень, які надійшли з інших зацікавлених органів або публікацій через засоби масової інформації, можливо отримати інформацію про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з порушенням прав громадянина, допущених при працевлаштуванні за кордоном, що і є підставою для вивчення питання дотримання законності в діяльності суб'єкта господарювання в рамках досудового розслідування за кримінальним провадженням. Отже, в такому випадку, в рамках роботи по супроводу кримінальних проваджень, працівникам поліції не потрібно

дозволу на перевірку суб'єкта господарювання, і на це не впливає мораторій на перевірки таких суб'єктів [10], таким чином, вони спільно з іншими правоохоронними органами проводять перевірку зазначених суб'єктів господарювання;

– виявлення осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Наприклад, Координаційний центр проти торгівлі жінками у Німеччині (KOOFRA) розробив Меморандум про взаємодію з поліцією, який включає: три категорії жертв торгівлі людьми: жертви, які є свідками, жертви, які вирішили не давати свідчень і тих, хто до цього часу не вирішив давати свідчення чи ні. Залежно від категорії, основна відповідальність перекладається між міліцією та KOOFRA. У випадку, якщо жертва торгівлі є свідком, головна відповідальність покладається на поліцію, але KOOFRA надає консультації рідною мовою. Що стосується інших категорій, KOOFRA несе основну відповідальність і співпрацює, якщо необхідно, з поліцією [12]. Аналогічний меморандум був підписаний Головним управлінням Національної поліції у Полтавській області та БО «Світло надії» [13];

– встановлення торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності. Наприклад, відповідно до «Меморандуму між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Чорногорії про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю» сторони надають одна одній інформацію про: а) осіб, причетних до організованої злочинності та їхні зв'язки; б) про злочинні організації та угруповання; в) про типову поведінку злочинців і злочинних груп; г) про факти, які, зокрема, стосуються часу, місця, способів, методів і технічних засобів вчинення злочинів; про об'єкти злочинного посягання, обставини вчинення злочинів; д) про норми кримінального законодавства, які порушуються; ж) про заходи, які вживаються з метою запобігання та припинення тяжких злочинів; з) допомагають одна одній у розшуку осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, та осіб, які ухиляються від кримінальної відповідальності або відбування покарання; здійснюють скоординовані заходи з метою виявлення і документування злочинів [3].

При наданні допомоги та захисту жертв торгівлі людьми взаємодія між Національною поліцією України та іншими сторонами у сфері протидії торгівлі людьми відбувається у наступних напрямках:

– встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Даний напрямок реалізується через процедуру встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, яка визначається Кабінетом Міністрів України [14]. Так відповідно до «Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми» [15] затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 417, структурний підрозділ місцевої державної адміністрації залучає суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, до проведення у семиденний строк перевірки інформації, зазначеної в опитувальному листі, щодо її достовірності;

– інформування про права жертви торгівлі людьми, що здійснюється в письмовому вигляді, однак якщо особа не володіє українською мовою, вказана інформація надається на її рідній мові через перекладача (безкоштовно);

– надання різних видів допомоги (медичної, психологічної, соціальної, правової та іншої необхідної допомоги) – відбувається на підставі Закону України «Про протидію торгівлі людьми» та інших нормативно-правових актів. Наприклад, за бажанням постраждалої особи та у разі відсутності житла, вона може бути розміщена в закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, на строк до трьох місяців, який у разі необхідності може бути продовжено за рішенням місцевої державної адміністрації, зокрема у зв'язку з участю особи в якості постраждалого або свідка у кримінальному процесі [14]. У разі коли постраждала особа потребує допомоги із залученням суб'єктів інших регіонів, відповідальний підрозділ ініціює розгляд зазначеного питання відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською та Севастопольською міською держадміністрацією [7];

– здійснення захисту, наприклад, дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, не повертається до країни походження, якщо є ознаки того, що таке повернення ставить під загрозу її безпеку та не відповідає її найкращим інтересам [14].

Всі вказані напрями взаємодії у сфері протидії торгівлі людьми відбувається шляхом реалізації організаційних, оперативно-розшукових, адміністративно-правових, процесуальних, аналітично-дослідницьких, інформаційних та інших заходів, що зазначені в Законі України «Про протидію торгівлі людьми».

Висновки. Таким чином, дослідивши види та напрями взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми слід констатувати наступне:

– види взаємодії можна класифікувати за такими критеріями як: 1) за метою – інформаційно-технічна, правоохоронна та правозахисна; 2) за характером зв'язків між суб'єктами, що вступають у взаємодію – пряма або опосередкована; 3) за способом вирішення завдань – комунікативна та погоджувальна; 4) за кількістю суб'єктів – двостороння та багатостороння; 5) за тривалістю спільних дій – разова, тимчасова та постійна; 6) за рівнем планування дій – стратегічна, оперативна та тактична; 7) за ступенем відкритості – гласна (відкрита) і негласна (конфіденційна); 8) за організаційно-правовою формою – формальна (правова) і неформальна.

Отже, напрями взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми залежать від видів самої протидії, а саме:

1) у сфері попередження – а) інформаційно-просвітницький; б) індивідуально-профілактичний; в) освітньо-кваліфікаційний;

2) у сфері боротьби – а) виявленні злочинів; б) виявленні жертв; в) встановлення торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності;

3) при наданні допомоги та захисту постраждалих – а) встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми; б) інформування про права жертви торгівлі людьми; в) надання різних видів допомоги; г) здійснення захисту.

Список використаних джерел:

1. Шинальський О. І. Покарання в системі засобів протидії злочинності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. К., 2003. 195 с.

2. Забрда Д. Г. Взаємодія суб'єктів боротьби з корупцією (адміністративно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2005.

3. Меморандум між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством внутрішніх справ Чорногорії про співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю від 13.06.2013 р. *Міністерство внутрішніх справ України* : офіційний сайт. URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/MEMORANDUM_mizh_Ministerstvom_vnutrishnih_sprav_Ukraini_ta_Ministerstvom_vnutrishnih_sprav_Chornogorii_pro_spirvobitnicтво_u_sferi_borotbi_zi_zlochinnistyu_.htm

4. Куч В. М., Орлеан А. М. Прокурорські засоби протидії торгівлі людьми / за ред. Г. П. Середи. К. : Варта, 2007. 168 с. URL: <https://www.legal-tools.org/doc/33af70/pdf/>

5. Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 111. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D0%BF#Text>

6. Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми. *Facebook*. 2020. URL: https://www.facebook.com/dbzptl/?ref=page_internal

7. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 783. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2012-%D0%BF#Text>

8. Про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та стан дотримання Україною міжнародних домовленостей у цій сфері (за підсумками 2014 року) : Державна доповідь / ДУ Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2015. URL: <https://dismp.gov.ua/dopovid-i2015/>

9. Проців В. І. Взаємодія відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції у м. Львові ДПП з навчальними закладами. Проект «Шкільний офіцер поліції» як форма просвітницько-профілактичної діяльності серед молоді. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/konf_23_11_2017.pdf

10. Відповіді на запитання в рамках II раунду оцінювання ГРЕТА / Міністерство соціальної політики України, 2016. URL: <https://rm.coe.int/-/168072f7aa>

11. Мельничук М. А. Правові основи соціального партнерства міліції в умовах трансформації громадянського суспільства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2015. 195 с.

12. Guiding principles on memoranda of understanding between key stakeholders and law enforcement agencies on counter-trafficking cooperation. Expert Group Initiative on Stakeholder Cooperation with Law Enforcement implemented by IOM Vienna, 2009. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/guiding_principles_on_understanding.pdf

13. Обласне управління Національної поліції та благодійна організація підписали меморандум про співпрацю. *Новини Полтавщини*, 2016. URL: <https://np.pl.ua/2016/03/oblasne-upravlinnya-natsionalnoji-politsiji-ta-blahodijna-orhanizatsiya-pidpysaly-memorandum-pro-spirvpratsyu/>

14. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>

15. Порядок встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. № 417. *Верховна Рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2012-%D0%BF#Text>

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.2.2.27>

ОЛІЙНИК В. І.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF THE SYSTEM FOR PROTECTING STATE SECRETS DURING UKRAINE'S INDEPENDENCE

У статті наголошено, що сьогодні створено і діє національна система охорони державної таємниці, яка в цілому відповідає вимогам часу. Прийнято низку нормативно-правових актів спрямованих на охорону державної таємниці; визначено правовий статус державної таємниці і перелік відомостей, що відносяться до цього виду інформації з обмеженим доступом; розподілені повноваження усіх органів, що забезпечують охорону цього найважливішого виду інформації; встановлено відповідальність за розголошення відповідної інформації; у міністерствах, підприємствах, установах та організаціях де циркулює державна таємниця, створені відповідні режимно-секретні органи на які покладено функції її тощо. Однак, суспільні відносини у сфері державної таємниці постійно трансформуються та розширюються, що зумовлено загальною тенденцією до розширення кола інформаційних відносин, тому правове забезпечення функціонування режиму секретності в сучасних умовах потребує постійного вивчення, дослідження та удосконалення на законодавчому та підзаконному рівні. Корисним для вітчизняної кримінально-правової та кримінологічної системи захисту інформації було би вивчення та запозичення міжнародного досвіду захисту таємної інформації, розробка на нормативному рівні та впровадження нових шляхів її охорони, зважаючи на військову агресію з боку РФ, зокрема прийняття Концепції охорони державної таємниці. В інтересах охорони державної таємниці встановлена у 90-ті загальнодержавна система організаційно-правових, інженерно-технічних, криптографічних та оперативних заходів, і в тому числі кримінально-правових, кримінологічних, які потребують перегляду й оновлення. Зроблено висновок, що кримінально-правова та кримінологічна охорона державної таємниці – це концентрація уваги законодавця на забезпеченні належної правової охорони державної таємниці як необхідної умови забезпечення національної безпеки країни, що містить комплекс організаційно-правових, інженерно-технічних, криптографічних, запобіжних заходів (що мають захисну сутність), спрямованих на недопущення та запобігання розголошенню секретної інформації та втратам її матеріальних носіїв.

Ключові слова: державна таємниця, безпека, національна безпека, генеза, становлення, розвиток, Концепція.